

Antón Costas

El camí d'un ensenyament millor

El bon funcionament del sistema educatiu –sobretot el públic– és fonamental per al progrés social, moral i material d'una comunitat, especialment per a les persones amb progenitors que no tenen recursos per fer-se càrrec del cost de l'educació dels fills. L'educació, com ha assenyalat el filòsof i premi Nobel d'Economia Amartya Sen, capacita les persones per ser realment lliures. És a dir, per ser capaces d'aconseguir el que tenen dret a desitjar.

Però també és bàsic per al bon funcionament de la democràcia i de l'economia de mercat. La mobilitat social que promou l'educació és un pilar fonamental tant per a una societat basada en el mèrit i l'esforç com per a la innovació que necessita l'economia de mercat.

Tot i això, la gestió politico-econòmica de la crisi ha provocat que molts àmbits del sistema educatiu hagin experimentat un deteriorament considerable, més accentuat en centres que estan en zones castigades per l'atur, la pobresa i la marginació. El resultat, en alguns casos, ha estat el deteriorament de la qualitat, l'abandonament escolar, l'absentisme i la indisciplina. A tot plegat s'hi ha sumat l'abandonament d'ensenyants, que busquen centres sense aquests problemes.

Per empitjorar les coses, aquest deteriorament també ha provocat la fugida de les classes mitjanes de l'ensenyament públic. Això també ha passat en altres serveis públics, com ara la sanitat. Aquesta fugida és molt important, perquè la veu de la classe mitjana és essencial per denunciar el deteriorament i pressionar per a la seva recuperació.

És possible escapar-se d'aquesta situació? Una escola o un institut que ha experimentat aquest deteriorament pot tornar al camí de l'èxit escolar i a l'autoestima dels ensenyants?

Sí, es pot escapar del fatalisme del deteriorament.

Permetin-me que utilitzi una experiència que m'és propera. Des de fa set anys la Fundació Cercle d'Economia

convoca el premi Ensenyament amb l'objectiu de premiar iniciatives innovadores en escoles i instituts de Catalunya. Cada any es presenten més de 50 projectes amb resultats mesurables. Avui, en un acte al CaixaForum de Barcelona, es donaran a conèixer els premiats d'aquest any. Sortiran de cinc finalistes: l'escola Sadako i l'escola Voramar, totes dues de Barcelona; l'institut Baix Camp, de Reus; l'institut El Castell, d'Esparreguera, i l'institut Els Quatre Cantons, del Poble-

MESEGUER

nou.

El coneixement d'aquestes experiències reconcilia amb l'ensenyament i els ensenyants. És especialment esperançador veure com molts dels premiats en anys anteriors i dels finalistes d'aquest any són escoles i instituts que prèviament havien viscut un fort deteriorament. I també ho és veure com dins d'un sistema educatiu que moltes vegades se suposa anquilosat es donen experiències d'innovació pedagògica extraordinàries.

Què tenen en comú els centres que han aconseguit sortir del deteriorament i els que es mostren més dinàmics en l'experimentació pedagògica? Si poguéssim donar una resposta a aquesta qüestió, estaríem en condicions de promoure la mi-

llora educativa generalitzada.

Sense ser un expert, crec que apareixen aquests quatre elements comuns:

Primer, l'existència d'un equip docent, amb un director líder al capdavant, compromès, il·lusionat i responsable del projecte de millora. Segon, la implicació no només de la comunitat educativa en conjunt, sinó de l'entorn social, polític i empresarial. Una implicació especialment necessària en el cas d'instituts d'FP dual. Tercer, la disposició a avaluar els resultats. Diu un refrany que el que no es mesura empitjora i el que es mesura pot millorar. I, quart, reconèixer i donar a conèixer aquest esforç de millora, tant per part de l'administració educativa com per part de la societat. Aquest reconeixement i l'autoestima que genera és un incentiu més potent que la mateixa retribució monetària.

Promoure l'experimentació és essencial en moments en què les coses canvien ràpidament, com passa avui. Fa uns dies Paul Krugman, premi Nobel d'Economia, esmentava una frase del president Franklin D. Roosevelt que encoratjava a l'experimentació enmig de la gran crisi econòmica, social i política dels anys trenta del segle passat, una etapa molt similar a la que estem vivint: "El país exigeix una experimentació audaç i insistent. És de sentit comú adoptar un mètode i posar-lo a prova; si fracassa, reconèixer-ho amb sinceritat i provar-ne un altre. Però, per damunt de tot, provar alguna cosa".

Aquesta actitud oberta a l'experimentació és el camí per millorar l'ensenyament. No és qüestió de grans reformes del sistema educatiu. De fet, des de l'arribada de la democràcia hi ha hagut més reformes que governs. El que necessitem és llibertat per experimentar des dels mateixos centres, sense que, com passa fins ara, per innovar calgui volar per sota dels radars de l'Administració per no ser identificats, com vaig sentir dir a un director de centre.

Aquesta restricció no és un tret exclusiu del sistema educatiu. Afecta el conjunt dels programes públics i de l'ordenació econòmica en general. Un nou progressisme ha de reivindicar aquesta llibertat més gran d'experimentar i emprendre.●

Pilar Rahola

Passió Hermida

En els temps d'alguna de les meves altres vides, cap als anys noranta, el crític Ferran Monegal em va batejar com una noia Hermida. De fet, atès el gust per lluir comes de les dones de l'època, ens va posar el títol de "club de la pan-torrilla" a totes les debatents, i servidora va tenir el peculiar honor de ser-ne "la presidenta". Eren els temps dels primers grans debats a la televisió, amb Jesús Hermida de mestre de cerimònies. Han passat els anys, s'han allargat les faldilles i altres programes han omplert les televisions, però el record d'aquell Hermida ha perdurat en els qui el vam conèixer i el vam estimar.

Personalment, guardo amb afecte aquest peculiar títol que em va atorgar l'amic Monegal, homenatge indirecte de la meua època amb el gran periodista.

Si hagués de definir Hermida, parlaria de passió. De passió i de dedicació, i també de bondat. Essencialment era un home bo, dotat d'una elegància britànica que el feia respectable i, alhora, empàtic i lliurat a la professió amb un abrandament desbordant. Tal vegada

Va acostar el color del món a l'Espanya en blanc i negre, que vivia en la tirànica illa de Baratària

van ser els seus orígens humils –orfe d'un pescador desaparegut al mar– els que el van dotar d'una voluntat fèrria, però el cert és que s'entregava a l'ofici com el que va ser, un dels grans del periodisme. Recordo els seus consells en la prèvia dels debats, animant-nos a ser nosaltres mateixos, "autèntics, perquè la televisió mostra la veritat i escup la mentida". Sempre el vaig veure somriure i malgrat la tensió d'aquells macrodebats en directe, revolucionaris per a la televisió d'aquells temps, mai no va perdre les maneres. Tots els debats que van venir després han begut de les seves fonts i de la seva mestria, i en cert sentit Hermida va continuar sent el periodista més modern dels vells periodistes.

Personalment, no em va agradar la seva entrevista al rei Joan Carles. Massa encaramel·lat, massa prefabricat, poc ell mateix. Però en la seva llarga i compromesa trajectòria és un fet poc important. Molt més rellevant és recordar els seus temps com a corresponent a Nova York, quan acostava el color del món a una Espanya en blanc i negre, que vivia en la seva tirànica illa de Baratària, aïllada de la modernitat. Molts el recordaran perquè va ser qui va retransmetre per a TVE l'arribada de l'home a la Lluna, però el cas és que la immensa majoria el recordarem per haver revolucionat la televisió i haver aconseguit un llenguatge catòdic per a l'àrdua prosa de la política. Si ara ningú no imagina la televisió sense debats polítics és perquè un dia Hermida va imaginar la televisió amb ells. I, a més, va aconseguir que tingués el llenguatge que el mitjà exigia.

Se n'ha anat de sobte, zas, sense avisar. Els que el vam conèixer de prop només en podem parlar bé i alt, perquè va ser un home delicat, íntegre i bo. I els qui no el vam conèixer potser agrairan la seva traça periodística. Ha mort un dels grans. Molts, avui, el plorem.●

Josep F. Mària

Tradicions i fonamentalismes

Els darrers atemptats islamistes a Europa han portat alguns a considerar l'islam irremediablement vinculat amb el fonamentalisme. Ja fa uns anys, Samuel Huntington va escriure que "l'islam té fronteres plenes de sang". Penso, però, que connectar tan estretament islam, fonamentalisme i sang és simplificar, i no condueix a solucions justes i duradores.

Alternativament, el fonamentalisme es pot entendre com una patologia pròpia de tota tradició, religiosa o no religiosa. En efecte, Anthony Giddens defineix el fonamentalisme com una tradició acorralada. Creu que les idees que ens habiten i orienten provenen sempre de tradicions: religioses, filosòfiques, ideològiques. I que els fonamenta-

lismes són patologies pròpies de la globalització: avui diversos fenòmens globals (música, pel·lícules, internet, turisme, migracions) difonen arreu formes de vida que qüestionen les identitats de grups lligats a una tradició. Quan un grup se sent acorralat, té por de perdre la identitat i s'aferra a alguns preceptes de la tradició, defensant-los amb la imposició, aleshores esdevé fonamentalista. A la por s'hi sumen la ignorància i l'odi: els fonamentalistes ignoren –conscientment o inconscient– la riquesa pròpia de la tradició i atien l'odi envers els contraris a llur autoritat.

És just remarcar que por, ignorància i odi són presents en els fonamentalismes (o totalitarismes) d'arrel religiosa, però també en els d'arrel nacionalista (nazisme) o socialista (estalinisme, khmers rojos). Segons Giddens, el fonamentalisme no té a veure amb

el contingut de la tradició (religiós o no religiós) sinó amb la manera violenta de defensar-la.

Com hem de tractar el terrorisme islàmic? Se l'ha de contenir policialment i militarment perquè viola drets humans. Però també hem de construir societats occidentals inclusives socialment i plurals religiosament, on els musulmans –com tota altra tradició– puguin elaborar llurs identitats a partir dels millors recursos de la pròpia tradició. Alhora, als països de tradició majoritàriament islàmica hem de canviar polítiques imperialistes i actituds prepotents que han estat aprofitades pels líders fonamentalistes, i promoure-hi el dret a la llibertat religiosa dels no musulmans. El repte cultural de la globalització consisteix a possibilitar efectivament que les diverses tradicions facin florir llur riquesa al servei d'una convivència justa i plural.●